

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 36

Fylke: Sør Trøndelag,

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Roan.

Emne: Helsing, fakter og åtferd.

Bygdelag: Roan.

Oppskr. av: P. Lyngfelt.

Gard:

(adresse):

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. "Ja" uttrykkes ved å nikke med hodet, "nei" ved å riste på det.
2. Voksne helse bare på kjenninger de møter. Barn, derimot, kan også helse på fremmede. -Enkelte eldre mennesker hadde for skikk å helse på fremmede som de møtte på veien.
3. Den yngste burde nok helse først.
4. Folk som omgikkes dagligdags, naboer o.l., helste nærmest ved en tilfeldig bemerkning, f.eks.: Du er ute i godveret? - Du våge dæ ut i ruskveret?
Ellers helste folk med god dag, gomorn, god kveld og god natt. Mennene lettet litt på luen eller hatten, kvinnene nikket. Barn bukket eller neiet.
5. Noen spesiell helsing for embetsmenn var det ikke, bortsett fra at mennene da løftet hodeplagget heilt opp fra hodet, mens en til sine jevnlike bare så vidt lettet på hodeplagget.
6. og 7. Å holde hatten med begge hender eller under armen, er ukjent. Høgtids- eller kvardagsbunad hadde ingen innvirkning på helsemåten.
8. En handhelste på hverandre når det var lengere tid siden en møttes, eller når en besøkte noen i heimen. En handhelste også på de minste barne når en kom på besøk eller etter lengere adskillelse møttes ved kirken.
9. En kunne klappe hverandre på aksla som uttryk for glede eller gemytlighet.
10. Mennene tok av seg hatten når de hørte kirkeklokka ringte. Kvinnene gjorde visstnok intet i et slikt høve.
11. Når en møtte likferd eller brudfølge gikk en ut av veien og stanset på veikanten. Mennene holdt hatt eller lue i handa mens følget paserte. Kvinnene stanset bare opp.
12. Somme steder har det vært skikk en "for spøk" skulle

få folk til å helse på visse steiner eller trær. Det foregikk på den måten at den som gikk forbi og skulle narres til å helse, ble gjort oppmerksom på at han hadde fått noe stygt på hatten sin. Når han da hadde tatt av seg hatten og sett på den, var helsinga utført.

13. "Gomorn" ble brukt til bortimot kl. 9, så var det "goddag" til bortimot kl. 18, da en sa "god kveld". Fra sistnevnte klokkeslett sa en "god natt" til avskjedshelsing.
14. Solide bygdefolk finner det en smule "jålet" å nytte de forannevnte helsingar til feilaktig tid.
15. En kan svare med den riktige helsinga med en slik betoning at det ligger en tilrettevisning i måten en helser igjen på.
16. Unge mennesker bruker nå for tida ofte "gomorn" døgnet rundt.
17. Signe arbeidet, signe strevet, signe kvila, signe laget og signe maten har vært og er framleis vanlig brukt.
18. I naboprestegjeldet Åfjord har jeg av eldre folk blitt helst med "godt mot" når jeg møtte dem på veien, eller også med "signe møtet".
19. Ennå forekommer det at eldre mennesker som har helst på vertsfolket ute, gjentar helsinga når han kommer inn i huset med disse ord: "God dag inne og" eller "god dag i stua".
20. En ba ham følge seg ut.
21. Nå er det vanlig å banke på døra før en går inn, men det var ikke vanlig for ca. 40 år siden.
22. De som var inne skulle si: "Kom inn." Den som kom inn, helste og stanset innenfor døra.
23. Han ble stående inntil han ble bedt om å sette seg.
24. Han tok straks av hodeplagget.
25. "Vørsågo å sett", eller "du må sjå å få sett".
26. Vanligvis ble ingen skilnad gjort.
27. En svarte på samme måten som den heilt fremmede helste. Og så kunne en spørre: "Kor e den mann i frå?" - eller "Kor e ho i frå?"
28. For folk som en ville syne særlig vørnad, kunne husmora tørke av stolen som ble satt fram til den fremmede. Slikt har jeg sjøl opplevd et par ganger.
29. En sa bare "velkommen."
30. "Ha det bra." - "Du og".

31. En handhelste og sa a: "du må leva så vel".
b: "Gud vera med dæ".
32. Det var ikke skikk å kysse hverandre til farvel.
33. Små barn og foreldre.
34. Som uttrykk for å kysse kunne de gamle godt si "gi munn."
35. Det var ikke skikk å kysse på handa.
36. Utgår.
37. Folk kyste ikke sin egen hånd.
38. "Gi han (henne) et kyss."
39. Voksna kunne gni nesen sin mot nesen til småbarna. Det kaltes å bytte nase, eller rubbe nase.
40. Alle voksne kunne gjøre dette.
41. Voksne "stjal" nesen til barnet ved klype nasen mellom bøyde peke- og langfinger og etterpå stikke tomlingen opp mellom disse to fingrene.
42. Som et mer sjeldent kjærtegn forekom "godkinn".
43. Mellom voksne og barn.
44. "Til lykke" kunne brukes i mange høve. (Se nr. 45)
45. "Til lykke med jula", "Til lykke med året", "Til lykke med helga", "til lykke med dagen" (fødselsdag, konfirmasjonsdag osv.).
46. Ingen spesiell helsing.
47. (Utgår).
48. (Ukjent for meg).
49. Vanvyrndad kunne en vise ved å klappe seg på baken. Kvinner kunne vise forakt ved å løfte på stakken.
50. Nærmeste slekt, venner og kjenninger sier "du". Til alle fremmede voksne sier en "Di". For 30-40 år siden var det ikke uvanlig at barn sa "Di" til sine foreldre og besteforeldre. - Nå ser det ut til at unge mennesker venner seg av med å si "Di" til fremmede og gamle. De vil helst konsekvent bruke "du" til alle.
51. "Han" eller "ho" istedenfor "du" eller "di" brukes ikke lenger, men forekom for ca. 50 år siden.